

Grenzen aan gedrag

Seksuele relaties en handelingen tussen een schoolmedewerker en een leerling of student

Wat is (seksueel) ontoelaatbaar gedrag van personeel ten opzichte van leerlingen, en wat kun je doen om dit gedrag te voorkomen? In deze folder vind je informatie over de wettelijke kaders en de beleidsacties die bijdragen aan het voorkomen van dit ongewenste gedrag.

Een vo-leraar fietst langs de auto van een collega. Tot zijn schrik ziet hij dat zijn collega een minderjarige leerling van hun school aan het kussen is. Ik heb het zeker niet goed gezien, denkt de docent, en maakt nog een rondje met zijn fiets. Maar de beelden bevestigen waar hij bang voor was.

Tijdens een feestavond op een mbo danst een collega innig met een van de studenten. De omstanders, zowel studenten als collega's, zijn getuige van een docentenhand die zich steeds lager en lager op de rug van de student bevindt, totdat de hand op de billen van de student belandt.

Als in de pauze een lerares papier in de voorraadkamer gaat halen, ziet zij haar collega een leerling over zijn broek strelen bij zijn kruis. De betrapte collega lacht zenuwachtig en zegt: "Ik zei net tegen de leerling, als het maar hier goed zit... Moet je zijn knie zien, die is erg beschadigd."

De hiernaast staande voorbeelden uit het onderwijs zijn geen uitzonderingen. Sinds 1999 verbiedt de onderwijswetgeving seksueel contact, seksuele toenadering en seksuele handelingen tussen personeelsleden en minderjarige leerlingen. Toch staan in de landelijke pers geregeld berichten over wettelijke overtredingen van leraren.

Rechtbank Noord-Nederland veroordeelt leraar voor ontucht met leerlinge

bron: www.rechtspraak.nl

Lerares in Assen ontslagen na seksuele relatie met minderjarige leerlingen. De 32-jarige lerares heeft seksuele relaties gehad met twee minderjarige leerlingen uit haar klas.

bron: www.ad.nl

Leraar maakt jarenlang kinderporno en verdacht van seks met meisje. Een leraar die werd aangehouden omdat hij kinderporno zou hebben gemaakt, is hiermee ruim zes jaar bezig geweest. De leerkracht zou verder met kinderen uit verschillende gemeentes in heel het land ook seksueel getinte chatcontacten hebben aangelegd.

bron: www.omroepbrabant.nl

Ook bij Stichting School & Veiligheid en de Vertrouwensinspectie komen regelmatig vragen en meldingen binnen over seksuele handelingen, verricht door schoolmedewerkers. De vragen uit het voortgezet onderwijs (vo) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo) worden vaak gesteld naar aanleiding van grensoverschrijdende handelingen en/of relaties tussen leraren en leerlingen/studenten. Uit het primair onderwijs (po) komen vragen naar aanleiding van ontuchtige handelingen en/of het bezit van kinderporno. Uit de vragen blijkt dat sommige scholen niet weten wanneer seksueel gedrag ook strafbare feiten betreft en hoe ze moeten optreden. Weer andere scholen kennen de wetgeving (MOA of meldplicht) wel, maar vinden het moeilijk om deze toe te passen.

Wettelijke kaders

1. Wet bestrijding seksueel misbruik en seksuele intimidatie in het onderwijs

Deze onderwijswet dateert van 1999. De kern van de wet is dat bij het vermoeden van een zedenmisdrijf gepleegd door een schoolmedewerker (formeel: een met taken belast persoon) jegens een minderjarige leerling of student, elke schoolmedewerker verplicht is om direct het bevoegd gezag te informeren. Dit is de zogenaamde 'meldplicht'. Let wel: men doet geen onderzoek en het is niet zo dat men het zeker dient te weten (de zedenpolitie doet aan waarheidsvinding). In de praktijk wordt deze meldplicht vaak ervaren als de tegenpool van collegialiteit en loyaliteit. De wet is vrij duidelijk over wanneer men in actie moet komen: 'bij vermoeden van (...)'.
Wat zedendelicten zijn, staat in het Wetboek van Strafrecht. Het gaat om handelingen zoals:

- Verkrachting (artikel 242)
- Aanranding (artikel 246)
- Ontucht (artikel 247)
- Schennispleging (artikel 239)
- Pornografie (artikel 240)
- Bescherming jeugdigen tegen porno (artikel 240a)
- Kinderporno (artikel 240b)
- Grooming (artikel 248e)

Vermoedens die binnen deze categorie vallen, dienen dus gemeld te worden bij het bevoegd gezag (het bestuur). Vervolgens is het bevoegd gezag verplicht om direct in overleg te treden met de vertrouwensinspecteur. Mocht tijdens dat overleg een redelijk vermoeden (blijven)

bestaan over een vermeend zedenmisdrijf, dan is het bestuur verplicht om aangifte te doen bij de politie. Echter, voordat het bestuur aangifte doet, informeert het de betrokkenen over de voorgenomen stappen.

Procesgang meld-, overleg- en aangifteplicht (MOA)

een schoolleider/personeelslid/interne vertrouwenspersoon krijgt informatie/heeft een vermoeden van een zedendelict* en meldt dit direct aan het bevoegd gezag

het bevoegd gezag overlegt direct met de vertrouwensinspecteur

er is een redelijk vermoeden van een strafbaar feit

het bevoegd gezag informeert de leerling, de ouders van de leerling en de betrokken schoolmedewerker

het bevoegd gezag doet aangifte bij justitie of politie

* gepleegd door een medewerker jegens een minderjarige leerling

Door deze stappen te volgen wordt de wettelijke verplichting nagekomen. Justitie is daarna verantwoordelijk voor het starten van het onderzoek. Maar alleen het nakomen van deze wettelijke verplichting is voor de schoolveiligheid nog niet voldoende. Meer hierover lees je onder 'Beleid'.

2. Artikel 249 Wetboek van Strafrecht

De onderwijswetgeving van 1999 beperkt zich tot de 18-jarige leeftijd van leerlingen of studenten. Dat wil niet zeggen dat bij 18+ seksuele relaties tussen medewerkers en leerlingen of studenten gewoon kunnen. Professionals moeten zich er te allen tijde van bewust zijn dat een liefdesrelatie en een pedagogische relatie nooit gelijkwaardig zijn. Tussen een leraar en een leerling bestaat een afhankelijkheidsrelatie. Dit machtsverschil maakt een leerling binnen een seksuele relatie kwetsbaar. Reden genoeg om een liefdesrelatie tussen een leraar en een meerderjarige leerling of student op school onwenselijk te achten.

Artikel 249 van het Wetboek van Strafrecht biedt de school aanknopingspunten voor het formuleren van een eigen beleid om liefdesrelaties tussen medewerkers en leerlingen/studenten te verbieden.

De wetgeving geeft hiermee aan dat schoolpersoneel en leerlingen niet elkaars gelijken zijn in het nemen van beslissingen. Bij het ontstaan van relaties, gewenst of ongewenst, blijft altijd de volwassene (de schoolmedewerker) verantwoordelijk voor de ontstane situatie. Zich schuilen achter de opmerking 'De leerling nam het initiatief' is voor de wet niet relevant. De met taken belaste persoon dient zich bewust te zijn van zijn machtspositie.

Artikel 249 Wetboek van Strafrecht

Hij die ontucht pleegt met zijn minderjarig kind, stiefkind of pleegkind, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.

Met dezelfde straf wordt gestraft:

- de ambtenaar die ontucht pleegt met een persoon aan zijn gezag onderworpen of aan zijn waakzaamheid toevertrouwd of aanbevolen;
- de bestuurder, arts, onderwijzer, beambte, opzichter of bediende in een gevangenis, rijksinrichting voor kindbescherming, weeshuis, ziekenhuis, of instelling van weldadigheid, die ontucht pleegt met een persoon daarin opgenomen;
- degene die, werkzaam in de gezondheidszorg of maatschappelijke zorg, ontucht pleegt met iemand die zich als patiënt of cliënt aan zijn hulp of zorg heeft toevertrouwd.

Beleid

Deze twee wetten én de afhankelijkheidsrelatie die tussen een schoolmedewerker en een leerling bestaat geven de school voldoende aanleiding om beleid te formuleren voor relaties binnen het onderwijs.

Ook al is er sprake van een vrijwillige relatie tussen een medewerker en een meerderjarige leerling/student, toch blijft er machtsongelijkheid bestaan in een pedagogische relatie. Daarnaast kunnen de consequenties van een dergelijke liefdesrelatie voor onveiligheid zorgen bij zowel medeleerlingen als collega's. Het volgende praktijkvoorbeeld illustreert dit:

De liefdesrelatie tussen een 26-jarige docent en een 19-jarige leerlinge zorgt voor veel ophef binnen de school. Medeleerlingen verwijten hun klasgenote dat zij over voorinformatie beschikt bij het maken van toetsen. Collega's geven aan dat zij de docent niet meer op verjaardagen uitnodigen waar partners ook welkom zijn. Na veel commotie en onrust besluit de schoolleiding dat de betrokken collega naar een andere locatie wordt overgeplaatst. Vanaf dat moment geldt de volgende regel op school: 'Geen pedagogische en liefdesrelatie onder één dak!'

Om seksuele intimidatie, seksueel geweld en seksuele relaties tussen personeelsleden en leerlingen of studenten te voorkomen en aan te pakken, kan de school aan de volgende richtlijnen denken:

1 Zorg ervoor dat in de school een **gedragscode** voor schoolmedewerkers komt, waarin naast seksuele intimidatie ook de relatie tussen een schoolmedewerker en een minderjarige leerling /student expliciet, in naleving van de wet, verboden wordt.

2 Om tot een gedragscode te komen kan de school eerst **gedragsregels** maken voor en met het personeel. Door samen na te denken over hoe medewerkers professioneel met leerlingen/studenten omgaan kan de school breed gedragen regels opstellen, waarin staat wat er van het contact tussen personeel en leerlingen/studenten wordt verwacht. Het maken van regels en het praten daarover draagt bij aan bewustwording en heeft daardoor een preventieve uitwerking.

3 De school doet er goed aan om expliciete regels te formuleren voor het personeel met betrekking tot het gebruik van **sociale media** in het contact met leerlingen/studenten. Uit de praktijk blijkt dat bij contacten op sociale media een glijdende schaal kan ontstaan in het amicaal omgaan met elkaar. Waar een leerling met een 'u' begint, kan dit na enkele contacten een 'jij' worden. Waar het personeel met 'groet' afsluit, kan dit na enkele contacten 'liefs' en 'xxx'jes' worden.

4 Bij afspraken horen **sancties**. In schoolgidsen vindt men vaak regels en sancties voor leerlingen en studenten. Hetzelfde zou voor het personeel moeten gelden. Heeft de school omgangsregels? Heeft de school een gedragscode? Worden vastgelegde of mondelinge afspraken niet nagekomen? Dan is het belangrijk dat er sancties volgen, sancties die bij het personeel bij voorbaat bekend zijn. Hiermee geeft de schoolleiding een duidelijk signaal af dat zij grensoverschrijdend gedrag, seksuele intimidatie of een seksuele relatie tussen haar medewerkers en leerlingen niet accepteert.

5 Organiseer als school **preventieve activiteiten**, zoals een teambijeenkomst waarin iedereen uitleg krijgt over de wetgeving betreffende ongewenste liefdesrelaties binnen de school. Bijeenkomsten waarin het team zich samen buigt over wat professioneel en gewenst gedrag is. Bijeenkomsten waarin de professionele houding van medewerkers naar leerlingen/studenten toe, denk aan afstand en nabijheid, centraal staat. Voortdurende aandacht verkleint de kans om de fout in te gaan en stimuleert een open houding.

Samenvatting

Ook al geeft jouw school voortdurend aandacht aan de professionele en veilige omgang tussen uw medewerkers en leerlingen/studenten, toch kunnen situaties ontstaan waarin de grenzen van de wet en/of de school worden overtreden. In die gevallen behoort de school:

- a) de wettelijke en de schoolprocedure te volgen;
- b) haar beleid te checken, onder de aandacht te brengen en zo nodig aan te passen.

Grensoverschrijdend seksueel contact en relaties tussen leraren en leerlingen/studenten raken de hele school. De vraag 'Hoe heeft dat bij ons kunnen gebeuren?' komt niet alleen op bij de schoolleiding, maar ook bij de medewerkers, ouders en leerlingen/studenten. Veel scholen krijgen media-aandacht voordat de school daarop voorbereid is. Als een school transparant is en duidelijk in haar beleid over professioneel omgaan met afstand en nabijheid, verliefdheid en relaties tussen leraren en leerlingen/studenten, dan geeft dat meer vertrouwen om open te zijn naar elkaar en indien nodig overtredingen te melden.

Stichting School & Veiligheid heeft relevante en praktische informatie op de website, die scholen kunnen gebruiken bij het vormgeven van hun beleid. Al deze informatie is te vinden op www.schoolveiligheid.nl:

- '[Modelgedragscode voor schoolmedewerkers](#)'
- De spellen '[Gedragen Gedrag](#)' (po of vo/mbo) hebben als doel om gewenst en ongewenst gedrag bespreekbaar te maken en samen tot afspraken en regels te komen.
- '[Sanctieladder personeel](#)' is een hulpmiddel voor schoolleiders voor het ontwikkelen van gericht sanctiebeleid voor medewerkers.
- '[Gevoelens voor een leerling](#)' is bedoeld om alles in bovenstaande folder te voorkómen.
- '[Zo klein als mogelijk, zo groot als nodig](#)' is een leidraad voor schoolbestuurders om te weten wat te doen tegen en bij seksueel grensoverschrijdend gedrag.
- '[Checklist omgaan met calamiteiten in het onderwijs](#)'
- '[Als een ramp de school treft](#)', *omgaan met calamiteiten in het onderwijs*.
- '[Omgaan met de media bij incidenten](#)'
- '[Handreiking voor vertrouwenspersonen in het onderwijs](#)', *met onder meer in hoofdstuk 6 'De aangeklaagde' aandacht voor rehabilitatie bij valse beschuldigingen*.
- '[Flyer vertrouwensinspecteurs](#)' waarin onder meer informatie over de MOA.

Heb je een vraag of wil je even sparren?

Je kunt altijd terecht bij het [Adviespunt](#) van Stichting School & Veiligheid op schooldagen bereikbaar van 9.00 tot 16.00 uur.

Telefoon: 030 - 285 66 16

WhatsApp: 030 – 285 66 15

E-mail: adviespunt@schoolveiligheid.nl

Stichting School & Veiligheid ondersteunt scholen bij het bevorderen van een sociaal veilig klimaat.

Stichting School & Veiligheid
Zwarte Woud 2, 3524 SJ Utrecht
030- 285 65 31
info@schoolveiligheid.nl
www.schoolveiligheid.nl